طرح درس جهت ارائه در نیمسال تحصیلی اول ۰۵-۱۴۰۴

دانشکده	هنر و معماری	گروه	شهرسازی
گرایش	ندارد	مقطع	کارشناسی ارشد
نام درس	سیر اندیشه های شهرسازی با رویکرد اسلامی	نوع درس	پایه ☐ نظری ■ تخصصی ■ عملی ☐ اختیاری ☐ نظری-عملی ☐
تعداد واحد	۳	نام استاد	حمیدرضا صارمی
دروس پیش‌نیاز	دارد- نظریه های برنامه ریزی شهری	تلفن دفترکار	۸۲۸۸۳۷۳۵
دروس هم‌نیاز	ندارد	پست الکترونیک	saremi@modares.ac.ir

موضوع : آگاهی بر چگونگی شکل گیری شهرسازی معاصر و تحولی که در آن رخ داده است، عمده ترین مقوله برای دریافت و ادراک دگرگونی های عمیق شهرسازی معاصر است. تغییرات وسیع پس از انقلاب صنعتی، نحوه تفکر و نگرش به شهر را ابعادی جهانی بخشیده است. ورود ماشین و ابداعات فنی به شهرهای گوناگون در سراسر جهان به طور عام، به شهرهای جوامع «عقب نگهداشته شده» به طور خاص چهره ای کمابیش یکسان بخشیده است. وضع موجود شهر در این جوامع نه آنی است که می بایستی از دل تحول، تاریخی آن زائیده می شد، پس شناخت آنچه سبب این قطع تاریخی شده، الزامی است. عدم شناخت مفاهیم، اندیشه ها و تجلیات کالبدی – فضایی آنها در شهر، بی تردید ما را از رقم زدن دگرگونی های آتی شهرهای ایرانی باز خواهد داشت.

درس بر سه محور تحلیلی استوار است:

- ❖ تحول تاریخی شهر و معماری ایران (از عیلام تاکنون)
- ❖ تحول نظری شهرسازی غرب (از انقلاب صنعتی تا معاصر)
- ❖ خوانش شهرسازی ایرانی - اسلامی از شهر و امکان تولید نظریه بومی

اهداف درس:

- ❖ شناخت سیر تحول اندیشه‌های شهرسازی از انقلاب صنعتی تا معاصر و تطبیق آن با شهرسازی قبل و بعد از اسلام
- ❖ تحلیل گسست تاریخی شهرهای جوامع اسلامی با تاکید بر کشور ایران در مواجهه با مدرنیته
- ❖ بازخوانی مفهوم «شهر اسلامی» در بستر اندیشه اسلامی
- ❖ مقایسه تطبیقی نظریه‌های غربی و رویکردهای اسلامی در شهرسازی
- ❖ تبیین امکان تولید نظریه بومی در شهرسازی معاصر

رئوس مطالب و برنامه ارائه در کلاس:

شماره جلسه	موضوع جلسه درس	فعالیت جانبی
جلسه اول	طرح مسئله و چارچوب نظری درس - چیستی اندیشه در شهرسازی ، شهر به مثابه پدیده تاریخی – تمدنی- روش‌شناسی مطالعه سیر اندیشه های شهر ایرانی اسلامی	بحث کلی
جلسه دوم	موافقان و منتقدان مفهوم شهر اسلامی - دیدگاه سنت‌گرایان- دیدگاه تاریخ‌گرایان - دیدگاه ساختارگرایان- نقد رویکردهای تقلیل‌گرا	تحلیل کارنوشت
جلسه سوم	انقلاب صنعتی و گسست تمدنی - پیامدهای کالبدی – اجتماعی - جهانی‌شدن الگوی شهر صنعتی - ورود مدرنیته به شهرهای اسلامی	تحلیل کارنوشت
جلسه چهارم	پیش‌شهرسازان قرن نوزدهم - رابرت اوون – فوریه – کامیلوسیته - تحلیل تطبیقی با مدینه فاضله اسلامی	تحلیل کارنوشت
جلسه پنجم	شهرسازان آینده‌گرا و طبیعت‌گرا - هاوارد (شهر باغ) – لوکوربوزیه- سیام	تحلیل کارنوشت
جلسه ششم	مکاتب مدرنیسم شهری ۱۹۰۰–۱۹۶۰ - شهر کارکردگرا - تفکیک کاربری - نظم هندسی	تحلیل کارنوشت
جلسه هفتم	تحولات پس از دهه ۱۹۶۰ - جین جیکوبز - پست‌مدرنیسم - عدالت فضایی - سرمایه اجتماعی	تحلیل کارنوشت
جلسه هشتم	تحلیل شالوده‌ای شهر - ساختار محله‌ای - مرکز محله- وحدت در کثرت و کثرت در وحدت- امکان یا امتناع شهر اسلامی معاصر، بومی‌سازی تکنولوژی، الگوی توسعه ایرانی–اسلامی، عدالت و حریم(کتاب مکتب اصفهان)	تحلیل کارنوشت
جلسه نهم	پیشا تاریخ تا هخامنشیان - سکونتگاه‌های اولیه (سیلک، شهر سوخته)- زیگورات چغازنبیل -سازمان فضایی قدرت در پاسارگاد و تخت جمشید – تحلیل فضای آیینی و اقتدار سیاسی در ایران باستان- اشکانی و ساسانی - شهر دایره‌ای- ایوان مدائن- سازمان فضایی آتشکده‌ها	ارائه دانشجویان
جلسه دهم	شهر در قرون اولیه اسلامی، مسجد جامع به عنوان هسته شهر، بازار، محله، حصار- تداوم و تحول ساختار پیشین- سلجوقیان و شکل‌گیری الگوی ایرانی–اسلامی، گنبدخانه، چهارایوانی شدن مساجد- تکامل ساختار محله	ارائه دانشجویان
جلسه یازدهم	صفویه و بلوغ شهر ایرانی- میدان نقش جهان - چهارباغ عباسی - پیوند دولت، بازار و مذهب- نقطه اوج شهرسازی ایرانی–اسلامی - قاجار تا پهلوی اول- ورود مدرنیته - خیابان‌کشی - گسست ساختاری شهر و تغییر مورفولوژی شهر- ظهور شهر سکولار	ارائه دانشجویان
جلسه دوازدهم	پهلوی دوم تا جمهوری اسلامی- شهر مدرن - برج‌سازی - پروژه‌های نمادین (آزادی، میلاد، پل طبیعت)- بحران هویت یا تداوم پنهان	ارائه دانشجویان
جلسه سیزدهم	شهر اشراقی و مراتب نور - خوانش هرمنوتیکی از فضای شهری - نسبت باطن و ظاهر در سازمان فضایی بازتولید معرفتی شهر در حکمت اشراقی- (بررسی اندیشه شهرسازی شیخ اشراق)	ارائه دانشجویان
جلسه چهاردهم	سرمایه اجتماعی در حکمت صدرایی - حرکت جوهری و پویایی شهر- شهر به مثابه موجودی ذومراتب و در حال تکامل- خوانش سرمایه اجتماعی در حکمت صدرایی	ارائه دانشجویان

- **ارزیابی نهایی درس**

ردیف	فعالیت	نمره
۱	حضور فعال و مستمر دانشجو در فعالیت کلاسی	۳
۲	ارایه کلاسی	۵
۳	ارائه منظم و دقیق پنج کارنوشت کلاسی	۳
۴	امتحان کتبی پایان ترم	۹

منابع:

تقوی زواره, محمد, و حمیدرضا صارمی. ۱۳۹۷. "شهر و ساختار آن از منظر ابوعلی سینا." دو فصلنامه علمی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ۹۹-۷۹.

خدابخشی, سحر, حمیدرضا صارمی, و هدیه دانش. ۱۳۹۴. ".معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی." دومین کنفرانس سراسری توسعه محوری مهندسی عمران ، معماری ، برق و مکانیک ایران. گرگان.

دری, علی, حمیدرضا صارمی, و فاطمه جباران. ۱۳۹۳. ".مقایسه حریم خصوصی در مسکن سنتی ومعاصر ایران." اولین همایش ملی معماری مسکونی. ملایر.

شیدانه, میرزاعلی, محمدرضا بمانیان, و حمیدرضا صارمی. ۱۳۹۵. "عوامل موثر در تجزیه و تحلیل طراحی فرهنگسرا با رویکرد تربیت شهروندسالم از منظر قرآن." چهارمین کنفرانس علمی پژوهشی افق های نوین در علوم جغرافیا و برنامه ریزی معماری و شهرسازی ایران. تهران.

صارمی , حمیدرضا, و فرجی زهرا. ۱۳۹۶. ".بررسی نقش آرمان شهر از دیدگاه حکمت هنر اسلامی." دومین همایش بین المللی افق های نوین در مهندسی عمران، معماری و شهرسازی و مدیریت فرهنگی شهرها. تهران. ۵۵-۶۵.

صارمی, حمیدرضا. ۱۳۸۹. "تحلیل نقش مسایل اجتماعی در ناامنی شهرها از دیدگاه اسلام." هویت شهر ۲۰-۳۲.

—. ۱۳۸۷. ساختار شهر اسلامی: ویژگی های فرهنگی اجتماعی اقتصادی و کالبدی شهر برگرفته از مبانی دین اسلام. تهران: سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور،موسسه فرهنگی،اطلاع رسانی و مطبوعاتی.

صارمی, حمیدرضا, محمد هادیان پور, و عاطفه پورنقی. ۱۳۹۴. "تجلی قرآن در معماری محراب مساجد دوره صفویه نمونه موردی مسجد امام اصفهان." اولین کنفرانس سالانه بین المللی عمران، معماری و شهرسازی. شیراز.

صارمی, حمیدرضا, پرستو خدایی, و نسیم رفیعی راد. ۱۳۹۴. "ارزیابی زیبایی و هویت مکان در محیط های شهری (نمونه موردی، میدان توپخانه)." کنفرانس بین المللی مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی. استانبول.

صارمی, حمیدرضا, پرهام بقایی, محمدرضا لیلیان, و تهمینه احمدیان. اصفهان. "تحلیل تطبیقی ساختار محله ای شهر در دوره اسلامی در ایران و دیگر سرزمین های اسلامی." دومین همایش ملی شهر اسلامی. ۱۳۹۱.

صارمی, حمیدرضا, شفیقه علی لصل, و عادله مهدی نژاد اصل. ۱۳۹۳. ".یادگیری از مفهوم زیبایی شناختی خانه های سنتی تبریز درجریان مدرنیزاسیون - نمونه موردی (خانه امیرنظام گروسی تبریز)." کنگره بین المللی پایداری درمعماری و شهرسازی - شهر مصدر. دبی و ابوظبی.

صارمی, حمیدرضا, طاهر پریزادی, و مهدی خداشناس. ۱۳۹۷. اصول معماری و شهرسازی اسلامی ایرانی با تاکید بر مکتب اصفهان. تهران: نشر اول و آخر.

صارمی, حمیدرضا, عاطفه زندیه , و زهره خلیلی. ۱۳۹۵. ".بررسی حس خلوت در خانه های ایرانی وتاثیر آن براستحکام بنیان خانواده معاصر." .بررسی حس خلوت در خانه های ایرانی وتاثیر آن براستحکام بنیان خانواده معاصر. تهران.

صارمی, حمیدرضا, علی حسن رمضانی, و روح اله هداوند. ۱۳۹۳. "جستاری بر زیبایی شناسی در مکتب ملاصدرای شیرازی." دومین همایش ملی پژوهش های کاربردی در عمران،معماری و مدیریت شهری. تهران.

صارمی, حمیدرضا, کاظم تقی نژاد, و سیما پیری. ۱۳۹۵. "تجلی اصل وحدت در کثرت در مرکز محله شهراسلامی (مطالعه موردی: میدان گاه عباسعلی شهر گرگان)." مطالعات شهر ایرانی اسلامی ۲۱-۲۹.

صارمی, حمیدرضا, و آیلین شیدایی. ۱۳۹۹. "خوانش سرمایه اجتماعی در حکمت صدرایی." نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ۱۵۹-۱۸۳.

صارمی, حمیدرضا, و حسام معروفی. ۱۳۹۵. "بررسی رابطه بین اسلام و اثرات فرهنگی آن بر توریسم ایران نمونه موردی روستای برقان قزوین." اولین کنفرانس ملی معماری اسلامی، میراث شهری و توسعه پایدار. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و حسین داعی. ۱۳۹۳. "روانشناسی محیطی بخشی از هویت تمدن ایرانی نمونه موردی میدان نقش جهان اصفهان." روانشناسی محیطی بخشی از هویت تمدن ایرانی نمونه موردی میدان نقش جهان اصفهان. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و حوریه قربانی نایینی. ۱۳۹۵. "بازشناسی هنر کاشی کاری در معماری اسلامی ایران." کنفرانس بین المللی عمران، معماری، مدیریت شهری و محیط زیست در هزاره سوم. رشت.

صارمی, حمیدرضا, و شادی اکبری مراد. ۱۳۹۳. "الگوی مسکن با رویکرد اقلیمی با استفاده از مصالح بوم آورد در سکونتگاه های روستایی (نمونه موردی: روستای ورکانه استان همدان)." کنگره بین المللی پایداری درمعماری و شهرسازی - شهر مصدر . دبی و ابوظبی.

صارمی, حمیدرضا, و شفیقه علی اصل. ۱۳۹۴. "بررسی عوامل تاثیرگذار در زیبایی خانه های سنتی تبریز نمونه موردی (خانه امیرنظام گروسی تبریز)." کنفرانس بین المللی انسان، معماری، عمران و شهر. تبریز.

صارمی, حمیدرضا, و علی حسن رمضانی. ۱۳۹۳. "جستاری در زیبایی شناسی صدرائی با اتکاء بر عالم مثال و ارتباط آن با باغ سازی نمونه موردی:خانه صدرالمتالهین." دومین همایش ملی معماری ،مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار. همدان.

صارمی, حمیدرضا, و فاطمه السادات افصح حسنی. ۱۳۹۴. "شکل شهرهای اسلامی و تاثیر پیشرفت جهان امروز بر آن." اولین همایش علمی پژوهشی افق های نوین در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی ایران. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و فاطمه قائدرحمتی. ۱۳۹۴. ".بررسی تطبیقی حریم در خانه های سنتی و معاصر یزد مطالعه موردی: خانه رسولیان و خانه دکتر محمد حسین آیت الهی." همایش ملی معماری و شهرسازی ایرانی اسلامی. رشت.

صارمی, حمیدرضا, و فرشید شهلایی. ۱۳۹۳. ".بررسی جایگاه حقوق کودک در معماری و فضای شهری با الهام از معماری اسلامی." دومین کنگره بین المللی سازه ، معماری و توسعه شهری. تبریز.

صارمی, حمیدرضا, و محمد ظاهری. ۱۳۹۳. "بررسی بومی سازی تکنولوژی در معماری خانه های ایرانی،اسلامی." اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم جغرافیا و برنامه ریزی، معماری و شهرسازی. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و محمدامین شاه محمدی دانشور. ۱۳۹۴. پیش درآمدی بر حکمت هنر اسلامی. تهران: نشر آفتاب توسعه.

صارمی, حمیدرضا, و مرجان گودرزی. ۱۳۹۳. "تبیین اصول معماری مسکن مستخرج از آیات قرانی." کنفرانس بین المللی مهندسی، هنر و محیط زیست. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و مسعود صارمی. ۱۳۹۰. "تحلیل جایگاه شهر و زیبایی در هنر اسلامی." مطالعات شهر ایرانی اسلامی ۱۰۱-۱۱۱.

صارمی, حمیدرضا, و نادیا بهاروند احمدی. ۱۳۹۹. زیبایی شناسی در معماری و شهرسازی. تهران: نشر اول و آخر.

صارمی, حمیدرضا, و نسیم رفیعی راد. ۱۳۹۴. "نقش حکمت متعالیه در الگوی معماری ایرانی اسلامی نمونه موردی،مسجد شیخ لطف الله." سومین کنگره بین المللی عمران ، معماری و توسعه شهری. تهران.

صارمی, حمیدرضا, و وحید میرزایی. ۱۳۹۴. "بازشناسی فرهنگ اسلامی در جست و جوی تداوم مسکن معاصر ایران." بازشناسی فرهنگ اسلامی در جست و جوی تداوم مسکن معاصر ایران. رشت.

کیانفر, آیدا, و حمیدرضا صارمی. ۱۳۹۸. " آرمانشهر ایرانی- اسلامی از منظر نظامی گنجوی." دو فصلنامه علمی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ۱۳۱-۱۶۶.

مهدیان پور, جواد, و حمیدرضا صارمی. ۱۳۹۵. "شهر و ساختار آن از منظر ابوعلی سینا." دو فصلنامه علمی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان ۲۵۳-۲۷۶.

میرزایی, وحید, محمدرضا بمانیان, حمیدرضا صارمی, و محمدرضا لیلیان. ۱۳۹۴. ".تبیین پیوستگی فضایی معماری و شهرسازی در بازارهای ایرانی (مورد مطالعه بازار تبریز)." کنفرانس بین المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در مهندسی عمران معماری شهرسازی. تهران.

نظرپور, محمد, و حمیدرضا صارمی. ۱۳۹۹. " خوانش سنت گرایان دینی از شهر با تأکید بر تفکرات سید حسین نصر." فصلنامه علمی تخصصی مطالعات طراحی شهری و پژوهشهای شهری ۱-۱۰.

- آرون، ریمون (۱۳۶۴): **"مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی"**، مترجم: باقر پرهام، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی.
- استروفسکی، اسلاف (۱۳۷۱): **"شهرسازی معاصر از نخستین سرچشمه‌های منشور آتن"**، مترجم: لادن اعتضادی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
- آسوپ، بروس (۱۳۷۱): **"یک تئوری نوین در معماری"**، مترجم: پرویز فیروزی، تهران، کتب سرا.
- افشنگ، مائلی و اهری، زهرا و حبیبی، سیدمحسن و ایزدپناه جهرمی، آیدا و ملکوتی، مژگان و کوشش، مهفام و ایزدی، ندا (۱۳۹۰): **"شرح جریان‌های فکری معماری و شهرسازی در ایران معاصر با تاکید بر دوره زمانی ۱۳۵۷ -۱۳۸۳"**، تهران، دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- بحرینی، سید حسین و بلوکی، بهناز و تقابن، سوده (۱۳۸۸): **"تحلیل مبانی نظری طراحی شهری معاصر جلد اول (اواخر قرن ۱۹ تا دهه هفتم قرن ۲۰ میلادی)"**، تهران، دانشگاه تهران.
- بهزادفر، مصطفی (۱۳۸۸): **" طرح ها و برنامه های شهرسازی"**، تهران، نشر شهر.
- بنه ولو، لئوناردو (۱۳۸۶): **" تاریخ معماری مدرن"**، تهران، دانشگاه تهران.
- بیکن، ادموند (۱۳۸۶): **"طراحی شهرها"**، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۹): **" تاریخ شهر و شهرنشینی در اروپا از آغاز تا انقلاب صنعتی"**، تهران ، آرمان شهر.
- پاکزاد، جهانشاه (۱۳۸۶): **"سیراندیشه‌ها در شهرسازی : از آرمان تا واقعیت"**، تهران ، شهیدی، آرمان شهر.
- پاکزاد جهانشاه (۱۳۸۷): **"سیراندیشه‌ها در شهرسازی از کمیت تا کیفیت"**، تهران ، شهیدی، آرمان شهر.
- پاکزاد جهانشاه (۱۳۸۹): **"سیراندیشه‌ها در شهرسازی: از فضا تا مکان"**، تهران ، شرکت عمران شهرهای جدید.
- دوکسیادس، کنستانتین (۱۳۵۲): **"معماری مرحله اول"**، مترجم: محمود رازجویان، تهران، انتشارات دانشگاه ملی.
- دورانت، ویل (۱۳۵۹): **" تاریخ تمدن"**، مترجم: احمد آرام و دیگران، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی.
- زولا، امیل (۱۳۶۷): "شهر آفتاب"، مترجم: دکتر علی اصغرخیرزاده، تهران، نشر جامی.
- شوای، فرانسواز (۱۳۷۵): **"شهرسازی تخیلات و واقعیات"**، مترجم: سید محسن حبیبی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- قریب، فریدون (۱۳۸۸): **"بررسی تطبیقی نظام‌های شهرسازی (هلند، نروژ، فنلاند، سوئد و دانمارک)"**، تهران، دانشگاه تهران.
- کابه، اتین (۱۳۷۲): **"سفر به آرمانشهر ایکاری"**، مترجم: محمد قاضی، تهران، انتشارات تهران.
- کورز، لینوس (۱۳۷۳): **"زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی"**، مترجم: محسن ثلاثی، چاپ پنجم، تهران، علمی.
- کرمونا، متیو (۱۳۹۰): **"فضاهای شهری مکان‌های عمومی"**، مترجم: اهری و دیگران، تهران، انتشارات دانشگاه هنر تهران.
- کرمونا، متیو و تیزدل، استیو (۱۳۹۰): **"خوانش مفاهیم شهری"**، مترجم: کامران زکاوت، فرناز فرشاد تهران، دانشگاه شهید بهشتی.
- گلکار، کوروش (۱۳۷۸): **"تئوری‌های طراحی شهری: تحلیل گونه‌شناختی تئوری‌ها"**، نشریه صفه، شماره ۲۹.
- گاردنر، هلن (۱۳۶۵): **"هنر در گذر زمان"**، مترجم: محمد تقی فرامرزی، تهران، آگا.
- لنگ، جان (۱۳۸۸): **" طراحی شهری: گونه‌شناسی رویه‌ها و طرح‌ها: همراه با بیش از پنجاه مورد خاص"**، مترجم: سید حسین بحرینی، تهران، دانشگاه تهران.
- موریس، جیمز (۱۳۸۱): **" تاریخ شکل شهر تا انقلاب صنعتی، شهرهای اسلامی خاورمیانه و امپراطوری اسپانیا"**، مترجم: راضیه رضازاده، تهران، جهاد دانشگاهی (دانشگاه علم و صنعت ایران).
- وبر، ماکس (۱۳۶۹): **"شهر در گذر زمان"**، مترجم: شیوا کاویانی، تهران، شرکت سهامی انتشار.